

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Economische Zaken over het kabinetsbesluit inzake de gaswinning en verbetermaatregelen in Groningen en de bijbehorende onderzoeken, toegezonden aan de Kamer per brief d.d. 17 januari 2014 (Kamerstuk 33 529, nr. 28).

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Hamer

De adjunct-griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Peen

Inhoudsopgave

I	Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
	Vragen van de leden van de VVD-fractie	2
	Vragen van de leden van de PvdA-fractie	2
	Vragen van de leden van de SP-fractie	4
	Vragen van de leden van de CDA-fractie	6
	Vragen van de leden van de D66-fractie	7
	Vragen van de leden van de ChristenUnie-fractie	10
	Vragen van de leden van de SGP-fractie	10
	Vragen van de leden van de 50Plus-fractie	11
II	Antwoord / Reactie van de Minister	14
III	Volledige agenda	14

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het kabinetsbesluit aangaande de gaswinning en verbetermaatregelen voor Groningen en de bijbehorende onderzoeken. De Minister heeft hiermee voorzien in een uitgebreide informatievoorziening. De leden van de VVD-fractie zullen verdere informatie inwinnen via onder anderen de gespreksronde in het provinciehuis van Groningen en het rondetafelgesprek met technische deskundigen. Deze leden hebben daarom op dit moment geen vragen, behoudens de vraag wanneer de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) is overgegaan tot verlaging van hun aardgasproductie in Groningen.

Vragen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie danken de regering voor de informatie. De leden wensen een aantal specifieke vragen te stellen.

Welke stappen neemt de Minister om adequaat inzicht te krijgen in de gevolgen van compactie op de lange termijn? De grootste onzekerheid bestaat immers over de zwaarte van bevingen na de komende periode van vijf jaar.

Binnen een jaar vindt een bijstelling plaats van het rekening houden met een bevingsmagnitude van 3,9 naar 4,1. Als dit ieder jaar nodig blijkt is dit ernstig nieuws voor de bevolking van Groningen, dan zitten we binnen vijf jaar immers op bevingsmagnitude 5. Hoe zeker is de regering van zijn zaak?

Is de Minister bereid om nader onderzoek uit te voeren teneinde de gaswinning desgewenst zo spoedig mogelijk verder te kunnen reduceren opdat de veiligheid van de bevolking van Groningen beter gewaarborgd kan worden?

Bij een grondversnelling van 0,12g, zoals nu geprognosticeerd, lopen huizen gevaar op grote schade. Hoe definieert de Minister «grote schade»?

Eerder adviseerde het SodM de productie zo snel als realistisch mogelijk terug te brengen, nu wordt gesteld dat een dergelijke algehele reductie op een termijn van 3–5 jaar slechts een marginaal effect heeft en wordt geadviseerd om de winning rondom Loppersum te staken. Deze mate van voortschrijdend inzicht is dusdanig dat de vraag rijst in hoeverre de huidige kennis over het verband tussen winning en bevingen adequaat is ten aanzien van de zekerheid waarmee bestuurlijke besluiten worden genomen. Deelt de Minister deze laatste stelling? Zo ja, welke conclusie verbindt hij hieraan? Zo nee, waarom niet?

Op welke wijze heeft de Minister invulling gegeven aan de eerdere verzoeken van de leden van de PvdA-fractie om de internationale leveringscontracten daar waar mogelijk versneld te reduceren?

Heeft de regering de eerdere verzoeken van de leden van de PvdA-fractie ten aanzien van technische reductiemogelijkheden en de bouw van extra stikstofstations om hoogcalorisch gas bij te mengen tot laagcalorisch gas ter harte genomen? Zo ja, op welke wijze? Zo nee, waarom niet?

Waarom kiest de regering niet voor een onafhankelijke uitvoeringsorganisatie om preventie en schadeherstel uit te voeren? Gezien het gebrek aan vertrouwen in de NAM lijkt dit een te prefereren structuur.

De door Ortec finance geconstateerde waardedaling ten opzichte van referentiegebieden is een beperkt uitgangspunt voor de schadevergoeding. Externe marktomstandigheden maken immers dat bewoners die weg willen uit het gebied met een restschuld opgezadeld worden als ze tot verkoop over willen gaan omdat ze zich niet meer veilig voelen.

Onderschrijft de regering deze redenering en op welke wijze adresseert zij deze problematiek?

Op welke manier kan een compensatieregeling ontworpen worden opdat deze maximaal bewoners tegemoet komt die hun huis willen verkopen, zonder dat deze gelijk een leegloop van het gebied teweeg brengt?

Is de Minister bereid om nadere informatie over de regeling die u met de NAM treft aangaande compensatie van waardedaling naar de Kamer te sturen alvorens deze te accorderen?

Waarom stemt de Minister tegen het advies van het SodM alsnog in met het winningsplan? Als er geen instemmingsbesluit is dan kan er desgewenst toch wel om een zienswijze worden gevraagd?

Waarom kiest de Minister voor een instemmingsperiode met het winningsplan van drie jaar? Gezien het significante voortschrijdend inzicht in het afgelopen jaar lijkt een jaarlijks ijkmoment op zijn plaats. Deelt de Minister deze mening? Zo nee, waarom niet?

Waaruit bestaat het door de Minister gesuggereerde verband tussen het besluit om in te stemmen met het winningsplan voor een periode van drie jaar en de constatering dat deze periode daarom gebruikt kan worden om met grote urgentie de meest kwetsbare gebouwen en infrastructuur te verstevigen? Staan deze zaken voor de regering niet los van elkaar?

Waarom verstevigt de NAM alleen de meest kwetsbare gebouwen?

Waarom legt de Minister de adviezen van de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) naast zich neer ten aanzien van het gebrek aan urgentie bij de versteviging van gebouwen?

Is de Minister bereid zorg te dragen voor versteviging van alle kwetsbare gebouwen in een periode van drie jaar, mede gezien het advies van de stuurgroep dat huizen en gebouwen ten minste dienen te voldoen aan de geldende normen?

De Minister stelt dat het kabinet adequaat reageert. Is de Minister met ons van mening dat er slechts sprake kan zijn van een begin van het herstel van het geschonden vertrouwen?

De adviezen van het SodM, de Tcbb en Technische Commissie Bodem (TCB) lopen zeer uiteen. Op basis van welke argumenten bent u tot de slotsom gekomen dat u de adviezen van het SodM opvolgt?

Waarom heeft de Minister niet eveneens gekozen voor het eveneens opvolgen van het advies van de TBC, waarin wordt gesteld dat gas bij voorrang uit het zuidelijk reservoir moet worden geproduceerd?

Waarom kwalificeert de Minister het feit dat een belangrijk deel van de waterkeringen op dit moment niet voldoet aan de geldende normen als het «impliciet» niet bestand zijn tegen sterke bevingen? Is de Minister het met de leden van de PvdA-fractie eens dat een norm expliciet gehandhaafd moet worden? Is er een (aparte) norm voor het bestand zijn van waterkeringen tegen aardbevingen? Zo nee, waarom niet? Zo'n norm bestaat ongetwijfeld wel in andere landen, waar veel aardbevingen zijn. Kunnen deze normen dan ook niet in Nederland ingevoerd worden?

Is de Minister bereid omkering van de bewijslast ten aanzien van de ontstane schade als uitgangspunt te nemen voor de door de NAM te verrichten herstelwerkzaamheden? Zo nee, waarom niet?

Kan de regering een schets geven van het Nederlandse gasgebouw? Hoe komen de inkomsten voor de staat precies binnen? Wat is daarom de rol en het aandeel van de NAM, EBN, de MOR, de Maatschap Groningen, GasTerra en Gasunie Transport? Hoe zijn hierin de precieze eigendomsverhoudingen? Kan de Minister een omvattend inzicht geven in de eigendomsverhoudingen en organisatiestructuur van alle bij de gaswinning betrokken partijen?

De leden van de PvdA-fractie willen weten wat de mogelijkheden zijn om de volledige schade uitsluitend toe te rekenen aan de NAM. Kan de regering hierop ingaan? Is ergens vastgelegd dat de kosten voor 63% door de staat gedragen worden? Of gaat het bij die 63% om misgelopen winstuitkering voor EBN en misgelopen staatswinsttaandeel en andere mijnbouwbelastingen? Graag een nadere heldere uitleg over de constructie.

In het verleden (b)lijken schades aan openbare werken als dijken en gemalen niet in rekening te zijn gebracht bij het schadefonds. Kan dit alsnog met terugwerkende kracht? Kunnen toekomstige schades aan publieke werken in rekening worden gebracht?

Hoe gaat de regering om met de door Deltares voorgestelde maatregelen van de effecten van aardbevingen op ons hoogspanningsnet? De aanbevelingen geven optioneel mogelijke acties weer. Welke acties wenst de regering te nemen en waarom?

Is het voorgestelde onafhankelijke schadebureau onafhankelijk genoeg?

Hoe wordt schade vastgesteld? Kunnen kosten in versteviging (preventief) hierin ook worden meegenomen? Welke beroepsmogelijkheden zijn er?

Op welke manier wordt het verlies op de huizenprijs onafhankelijk beoordeeld? Gebeurt dit alleen bij overdracht of ook bij behoud?

Uit het verslag van de ombudsman blijkt dat de bekendheid en toegankelijkheid / bereikbaarheid niet afdoende is. Is de Minister bereid om extra budget vrij te maken om de taken van de ombudsman, de heer L. Klaassen, bij een breder deel van de Groninger bevolking bekend te maken? Zo nee, waarom niet? Kan de Minister ook de bereikbaarheid verbeteren, bijvoorbeeld door het telefoonnummer ook 's avonds open te stellen voor mensen die tussen 9 en 5 werken?

Hoeveel gas wordt nationaal gebruikt? Hoeveel wordt geëxporteerd? Welk deel wordt verhandeld via de gasbeurs en welk deel gaat via kortlopende en langlopende contracten? Hoe lang liggen die contracten vast? Welke kosten staan er tegenover een eventuele inbreuk op die contracten? Hoe is de prognose aangaande de ontwikkeling van de gasprijs? Wat zou een kuub die nu niet gewonnen wordt over 10 of 20 jaar kunnen opbrengen? Klopt het dat op (zeer) lange termijn zowel het aanbod als de vraag naar gas naar verwachting zal dalen, als gevolg van een transitie naar duurzame energie? Klopt het dus dat de gasprijs zowel omhoog als omlaag kan gaan, afhankelijk van of het aanbod, dan wel de vraag sneller daalt?

Is er sprake van een force majeure clause in de internationale leveringscontracten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom wordt deze niet ingeroepen?

Hoe ziet de roadmap eruit op langere termijn als het gaat om besluitvorming al dan niet minder gas te gaan winnen? Wat zijn de volgende beslismomenten?

Vragen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie zijn verheugd dat de ontkenningfase voorbij is. De conclusie van het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) wordt nu ook

formeel bevestigd door de regering. Sneller en harder gaswinnen leidt tot meer en hardere aardbevingen. Met het kabinetsbesluit om de gasproductie rond Loppersum met 80% terug te brengen en € 1,2 miljard uit te trekken voor schadeherstel en flankerend beleid is de ontkenningfase van de problematiek rond de Groningse gaswinning voorbij. Dat is winst. Maar de vraag is of de problemen hiermee afdoende worden opgelost, of slechts verschoven naar andere gebieden.

Het is duidelijk dat de toezeggingen van de Minister in Loppersum een stuk verder gaan dan een jaar geleden. Het is ook duidelijk dat de maatregelen veel Groningers nog niet ver genoeg gaan. De grootste scepsis van de leden van de SP-fractie over het kabinetsbesluit heeft betrekking op de handhaving van de volle productie voor de overige clusters van het Groningenveld. In ieder geval lijken overwegingen van leveringszekerheid een belangrijke rol te spelen bij het volume Slochterengas dat komende jaren gewonnen wordt.

Het kabinet neemt een deel van het «Advies Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) over winningsplan 2013 NAM» niet over. Het SodM vindt dat uitgangspunten van de NAM voor een winningsplan 2013 niet solide zijn. Er is een verkeerde risicoanalyse toegepast en NAM focust bij risicobeperking alleen op het versterken van huizen, doet daarbij niets aan het voorkomen van het risico. De conclusie van de NAM dat een vermindering van de winning geen effect heeft op de verlaging van het aardbevingsrisico klopt niet. Controleberekening van TNO laten zien dat veranderingen in productiesnelheid en productieverdeling een veel groter effect hebben op aardbevingsrisico. Vervolgens stelt het SodM letterlijk: «op dit moment is de enige manier om het seismische veiligheidsrisico te verlagen de compactie van het reservoirgesteente te beperken in het meest risicovolle gebied, namelijk het gebied rond Loppersum. Dat blijkt uit onderzoek van TNO. Om compactie te beperken moet de gasproductie in dat gebied drastisch omlaag. Dit kan worden gerealiseerd door enkele (vijf) clusters in dit gebied tijdelijk buiten bedrijf te stellen.» Tenslotte adviseert het SodM om:

- niet in te stemmen met het herziene winningsplan 2013 van NAM
- NAM te verplichten om op zo kort mogelijke termijn de vijf clusters in het meest risicovolle gebied rond Loppersum («t Zandt, Overschild, De Pauwen, Ten Post en Leermens), voor een periode van ten minste drie jaar te sluiten
- NAM te verplichten om voor 1 april 2014 een werkplan in te dienen voor een aangepast winningsplan
- NAM te verplichten om voor 1 september 2015 een nieuw winningsplan in te dienen, gebaseerd op stat-of-the-art monitoring.

Kan de Minister nog eens nader toelichten waarom hij op het punt van het volledig afsluiten van de vijf clusters afwijkt van het advies van het SodM? Een ander interessant rapport in de bijlagen bij het kabinetsbesluit is het overzicht van de exportverplichtingen van Gasterra. Gasterra heeft langlopende exportcontracten voor L-gas (=Slochterengas) met afnemers in België, Duitsland, Frankrijk, die komende tien jaar teruglopen van 35 mrd m³/jr naar 27 mrd/jr. De L-gas contracten zijn afgesloten met E.ON, RWE ST, Shell Duitsland, Exxonmobil Duitsland, EWE (Duitsland), Distrigas (België) en GDF SUEZ (Frankrijk). Daarnaast H-gas contracten die teruglopen van 25 mrd m³/jr naar 0 mrd m³/jaar. De contracten kennen geen ontbindende voorwaarde waarop Gasterra zich kan beroepen in geval van gastekort.

Hieruit blijkt dat een vermindering van de L-gasproductie (= productie uit het Slochterenveld) uitsluitend mogelijk is door het binnenlands verbruik terug te brengen. Vandaar de volgende vragen.

Het gas uit het Slochterenveld is laagcalorisch gas, een soort die verder nergens in Europa gewonnen wordt. Dat gas wordt met name gebruikt

voor verwarmingsdoeleinden bij huishoudens en die CV-ketels kunnen niet op stel en sprong omgebouwd worden voor hoogcalorisch gas. Wordt de mogelijkheid om kunstmatig laagcalorisch gas te maken door stikstof bij te mengen in hoogcalorisch gas ten volle benut? Welke maatregelen neemt de Minister om het energieverbruik van woningen en bedrijven sneller terug te brengen? Met betrekkelijk simpele en rendabele investeringen kan het gasverbruik van woningen en bedrijven binnen tien jaar met 10–15 miljard m³/jaar worden teruggebracht. Dan kan de kraan nog verder dicht. In hoeverre is deze mogelijkheid ook betrokken in de onderzoeken? Voor wat betreft de € 1,2 miljard voor schadeherstel- en compensatiemaatregelen lijkt het advies van de commissie Meijer op hoofdlijnen overgenomen te worden, maar de uitvoering is versneld. Dat is positief, net als het besluit om de schadeafhandeling in handen van een onafhankelijke partij te brengen. Kan de Minister aangeven welke partij dit wordt?

Vragen van de leden van de CDA-fractie

Voor de leden van de CDA-fractie staat de veiligheid van de inwoners van Noordoost Groningen centraal. De huidige maatregelen van reductie van de gaswinning, het opbouwen van vertrouwen zoals voorgesteld door de commissie Meijer en compensatie voor het gebied geven aan dat het kabinet nu eindelijk doordrongen raakt van de ernst van de problemen in Groningen als gevolg van de aardgaswinning.

De leden van de CDA-fractie hebben altijd gepleit voor maatregelen die bijdragen aan de veiligheid van de inwoners van Groningen, een ruimhartige compensatie van de geleden schade en een herstel van de vertrouwensbreuk tussen inwoners en overheid.

Om een goed oordeel te kunnen vormen over de verschillende onderzoeken, reviews en plannen hebben de leden van de CDA-fractie nog enkele vragen.

Was het mogelijk geweest om in januari 2013 na aanleiding van het rapport van Sodm «Reassment of the probability of higher magnitude earthquakes in the Groningen gas field» van 16 januari jl. een limiet te stellen aan de totale winning van het Groningerveld in 2013? Zo nee, waarom niet? Zo ja, heeft de Minister januari 2013 overwogen om de winning in 2013 niet hoger te laten zijn dan in 2012?

In hoeverre is het rapport van het SodM van 16 januari jl. weerlegd door de onderzoeken die de Minister dit jaar heeft laten uitvoeren?

De review van Safety Solutions consultants geeft aan dat de risicoberekening van de NAM niet de juiste definities hanteert. Zouden de verschillen tussen de definities nog een keer kunnen worden verduidelijkt, zo vragen deze leden.

De stuurgroep geeft aan dat een productiefilosofie waarbij minder productie uit het noordelijke deel van het veld en meer productie uit het zuidelijke veld een serieus te overwegen optie is. Hierbij wordt geen aandacht gegeven aan de waarschuwing van de NAM dat de grotere drukverschillen binnen het Groningerveld mogelijk tot aardbevingen kunnen leiden? Heeft de stuurgroep hiermee rekening gehouden? Zo ja, in hoeverre en zo nee, waarom niet, zo vragen deze leden.

Hoeveel wordt er deze maand, januari 2014, gewonnen uit de vijf clusters rond Loppersum?

Er lijken verschillen te zijn van opvatting tussen de NAM en SodM over het berekenen van het veiligheidsrisico? Kunnen de verschillen in opvatting nogmaals duidelijk weergegeven worden?

TNO stelt dat de verwachting van de NAM dat er sterke aquifers zullen optreden in het noordelijke deel van het Groningerveld niet vast staat. Wat zijn de voors en tegens ten aanzien van het uitgangspunt van sterke aquifers in het noordelijke deel van het Groningerveld?

In rapport 9 worden kantttekeningen gezet bij de mogelijkheid van een beroep op overmachtsbepalingen (punt 4). Zijn er soortelijke gevallen van beslissingen van de overheid bij delfstoffenwinning die hebben geleid tot niet nakoming van een contract en met een rechtszaak tot gevolg?

Vragen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het kabinetsbesluit inzake gaswinning en verbetermaatregelen Groningen en hebben daarover nog vragen en opmerkingen.

De leden van de D66-fractie maken zich al geruime tijd zorgen over de gevolgen van gaswinning in Groningen. Mensen zijn bang en ongerust over hun directe veiligheid en over hun leefomgeving. Bovendien zijn ze verontwaardigd dat dat zij opdraaien voor de schade aan huizen, infrastructuur en monumenten. Het is daarom belangrijk dat de Groningers een nieuw perspectief geboden wordt. Deze leden zijn van mening dat het risico op aardbevingen moet worden verkleind en dat Groningen compensatie moet krijgen voor de schade. Het is goed dat er nu eindelijk erkenning is van de samenhang tussen gaswinning in Groningen en de aardbevingen en dat daar ook consequenties aan worden verbonden. De leden van de D66-fractie hebben wel nog een aantal vragen over de invulling en uitwerking van het kabinetsbesluit.

De leden van de D66-fractie zijn benieuwd naar de motivatie van de Minister voor de keuze die hij heeft gemaakt met betrekking tot gasproductie in Groningen. De leden constateren dat de Minister nu heeft gekozen voor een plafond voor de komende drie jaar in combinatie met een productiebeperking in Loppersum. Op basis van welke criteria heeft hij voor dit scenario gekozen? Deze leden vragen de Minister ook om aan te geven welke alternatieve scenario's hij heeft overwogen en per scenario te beargumenteren waarom hij van dat scenario af heeft gezien. Zij vragen de Minister ook om aan te geven waarom hij de adviezen om de totale productie terug te brengen tot 30 bcm alsook om de productie in Loppersum volledig te verleggen naar zuiden, niet heeft opgevolgd. Wat was bovendien de argumentatie voor het specifieke percentage van 20% in Loppersum?

De leden van de D66-fractie vragen de Minister naar zijn oordeelsvorming over het winningsplan en de toekomst van de gasproductie in Groningen. Waarom kiest de Minister om de termijn tot indiening van een alternatief winningsplan 10 maanden langer te maken dan het SodM heeft geadviseerd? Wordt het instemmingsbesluit ook onderdeel van een nieuw winningsplan? Zo ja, waarom moet bewaar tegen het besluit dan gemaakt worden vóórdat het nieuwe winningsplan wordt ingediend? En indien rechtsgang wel ook ná een nieuw winningsplan mogelijk is, waarom vormt het dan een argument om een nieuw winningsplan met 10 maanden uit te stellen? Zo niet, waarom niet? Welke risico's brengt verlenging met zich mee, gezien de kritiek van het SodM met betrekking tot de rekenmethodes van de NAM? Op welke termijn gaat de Minister aan de slag met een lange termijn visie voor de gasproductie in Groningen, welke onderzoeken worden daarvoor verricht en wanneer krijgt de Kamer daarvan de uitslag? Op welke manier gaat hij een duurzaam energiebeleid daarin verankeren?

De leden van de D66-fractie willen graag meer informatie over het effect van het kabinetsbesluit op de risico's in Groningen. Met hoeveel procent wordt de kans op, en de zwaarte van, aardbevingen door de productievermindering in het kabinetsbesluit gereduceerd in vergelijking met ongewijzigd beleid? Wie heeft dit doorgerekend en waarop zijn de inschattingen gebaseerd? Hoeveel van de risicoreductie is te danken aan de vermindering van de totale productie en hoeveel aan vermindering in Loppersum tot 20%? De leden van de D66-fractie vragen ook wat het verschil is in risicoreductie tussen het kabinetsbesluit en de risicoreductie

van de verschillende scenario's uit de rapporten. Zij verzoeken de Minister in de beantwoording van deze vraag in ieder geval de risicoreductie van het kabinetsbesluit te vergelijken met de risicoreductie van de volgende zes scenario's: de scenario's om de totale winning te beperken tot 40, 35 en 30 kubieke meter en tegelijkertijd de productie in Loppersum volledig stop te zetten en de scenario's om de totale winning te beperken tot 40, 35 en 30 kubieke meter en tegelijkertijd de productie in Loppersum te reduceren tot 20%.

De leden van de D66-fractie zijn benieuwd naar de verhouding tussen de inperking van de gasproductie in het kabinetsbesluit en het al bestaande productieplafond. Zij lezen dat de Minister van plan is om de totale productie van gas uit het Groningenveld te beperken tot 42,5, 42,5 en 40 miljard in respectievelijk de jaren 2014, 2015 en 2016. Deze leden merken op al een productieplafond van 425 miljard kubieke meter gas was afgesproken. Dit komt neer op een gemiddelde van 42,5 kubieke meter per jaar. Kan de Minister beargumenteren of hij meer doet dan het gemiddelde van het productieplafond jaarlijks harder vast te leggen? Is hij van plan om in de toekomst ook jaarlijkse maxima te blijven stellen in plaats van een plafond over een langere periode? Heeft de Minister ook overwogen om jaarlijks over de maximumproductie van het volgende jaar te beslissen?

De leden van de D66-fractie vragen de Minister ook naar een overzicht van het kabinetsbesluit en de al bestaande ramingen en afspraken over de totale gasproductie. Kan de Minister per jaar aangeven wat de totale productie van het Groningenveld in de jaren 2006–2013 is geweest. En hoeveel gasproductie was op basis van het productieplafond 2006–2015 dan nog toegestaan voor de 2014 en 2015? Klopt het dat in 2011 een nieuw productieplafond is ingesteld voor 2011–2020? Heeft het nieuwe productieplafond uit 2011 de oorspronkelijk nog toegestane productie voor 2014 en 2015 op basis van het oude productieplafond verhoogd, of soepeler gemaakt en zo ja, met hoeveel? Hoeveel kubieke meter verschil bestaat er uiteindelijk tussen de beperking van de Minister voor de jaren 2014, 2015 2016 en de nog maximum toegestane productie voor die jaren vanwege het oude c.q. het nieuwe productieplafond? Welke gasproductie had de NAM geraamd en hoeveel kubieke meter verschil bestaat er per jaar tussen de beperking van de Minister en het winningsplan van de NAM? De leden van de D66-fractie vragen de Minister om zijn antwoorden op de bovenstaande vragen te verduidelijken aan de hand van een tabel voor 2006 tot 2020 met daarin opgenomen: werkelijke productie tot nu toe, geraamde productie van de NAM, nog toegestane productie op basis van het oude plafond, nog toegestane productie op basis van het nieuwe plafond en de toegestane productie op basis van het kabinetsbesluit. De leden van de D66-fractie willen weten of er een verschuiving in de productie van Loppersum naar andere velden zal plaats vinden. Zij lezen dat de Minister van plan is om de productie bij de putten van Loppersum met 80% te beperken in 2014, 2015, en 2016. Wat is het verschil tussen de maximale totale productie op basis van het kabinetsbesluit voor 2014, 2015 en 2016 en de optelsom van 20% van de oorspronkelijk geraamde productie in Loppersum met de oorspronkelijk geraamde productie van de andere Groningervelden? Is de Minister van plan dit verschil op te vullen met meer gasproductie elders? Betekent de beperking van de productie bij de putten van Loppersum dat de productie van andere putten in Groningen ter compensatie omhoog gaat, zo vragen de leden. Indien dit het geval is, kan de Minister dan per put en per winningsveld aangeven hoeveel meer gas in 2014, 2015 en 2016 gewonnen zal worden? Kan de Minister ook aangeven of de gasproductie buiten het Groningenveld omhoog gaat, en zo ja hoeveel kubieke meter per jaar en in welke velden en putten? De leden vragen de Minister te verduidelijken op basis van welke criteria hij besluit waar en met hoeveel de productie wordt opgeschroefd. Wat betekent productieverplaatsing voor de levensduur

van de gasvelden? Gaat het kabinet bij langjarige ramingen nu uit van tijdelijke of permanente lagere winning, zowel bij Loppersum als in het algemeen? Als de productie door het kabinetsbesluit op andere plekken wordt verhoogd ter (gedeeltelijke) compensatie van de productie in Loppersum, willen deze leden ook weten welke gevolgen dit heeft voor de risico's in de verschillende gebieden zowel op de korte als op de langere termijn.

De leden van de D66-fractie zijn ook benieuwd naar de leveringszekerheid. In het samenvattende rapport wordt de ondergrens voor de leveringszekerheid ingeschat op circa 30 tot 35 kubieke meter gas per jaar. De Minister schrijft zelf zelfs dat 30 kubieke meter haalbaar is indien flexibiliteit in de wintermaanden wordt toegestaan. Heeft de Minister een winningsbeperking tot 30 of 35 kubieke meter per jaar, met flexibiliteit in de wintermaanden, overwogen? Waarom heeft de Minister niet voor deze verdere productiebeperking gekozen? Welke extra risicoreductie, dat wil zeggen, bovenop de reductie van het kabinetsbesluit, zou een inperking tot 30 of 35 kubieke meter per jaar bewerkstelligen? Deze leden willen ook weten of de Minister, in het licht van de leveringszekerheid voor de toekomst, meer gaat investeren in conversiecapaciteit. Kan de Minister ook aangeven of op andere plaatsen, bijvoorbeeld buiten Nederland, meer conversiecapaciteit aanwezig is dan dat in de huidige doorrekeningen is meegenomen?

De leden van de D66-fractie vragen de Minister ook naar zijn inschattingen ten aanzien van de consequenties van de productievermindering voor de begroting. De Minister concludeert dat de gevolgen voor de begroting in 2014, 2015 en 2016 respectievelijk E0.7 miljard, E0.6 miljard en E1.0 miljard zullen bedragen. In het onderzoek 8 naar de effecten van productiebeperking op de aardgasbaten worden de consequenties van een productiebeperking tot 40 kubieke meter op E 1,5 miljard, E1,5 miljard en E1,4 miljard geschat. Het verschil in productie van het kabinetsbesluit en de doorrekeningen van het onderzoek bedragen in 2014 en 2015 echter maar 2,5 kubieke meter en in 2016 niets. Waarop heeft de Minister zijn schattingen gebaseerd en waar komt het grote verschil tussen de schattingen uit het onderzoek en de schattingen van de Minister vandaan? Hoe verhoudt dit verschil zich tot de al ingeboekte verliezen op gasbaten bij de miljoenennota? Op basis van welke gegevens werden deze verliezen ingeboekt en zijn deze nog steeds actueel? Hoe groot is de kans dat de gevolgen voor de begroting hoger zullen uitvallen dan door de Minister is geraamd? Kan de Minister ook via een tabel aangeven wat volgens zijn rekenmethode de gevolgen van een productiebeperking naar 40, 35, 30 kubieke meter in de periode 2014 tot 2020 per jaar voor de begroting zullen zijn?

De leden van de D66-fractie vragen om verduidelijking van de kostenverdeling van de vier verschillende sporen. Hoeveel procent is het aandeel van de staat in de NAM en hoe verhoudt dat zich tot de 64% van de kosten die de staat zal betalen met betrekking tot preventie en schadeafwikkeling? Kan de Minister aangeven hoe deze 64% tot stand is gekomen? Hoeveel heeft de NAM nu extra gereserveerd voor schade en investeringen boven wat de maatschappij al eerder had toegezegd?

De leden van de D66-fractie vragen de Minister naar het vervolg met betrekking tot veiligheid, preventie en schadeherstel in Groningen. De NAM heeft schattingen gemaakt van de kosten van schadepreventie en schadeherstel voor de komende 5 jaar. Deze leden vragen zich af of ook een onafhankelijke instantie ramingen heeft gemaakt van de totale kosten, zo ja, hoeveel was hun inschatting? Zo nee, is de Minister van mening dat er nog een onafhankelijk inschatting moet worden gemaakt? Indien de schattingen van de NAM te laag uitvallen, wie is dan verantwoordelijk en draagt de extra kosten? Wie krijgt de hoofverantwoordelijkheid over schade en schadepreventie aan de publieke infrastructuur (NAM, rijk, gemeente etc.?) en op welke manier wordt dit vast gelegd? Op welke

termijn zullen versterkingen van noodzakelijke infrastructuur, zoals kwetsbare gebouwen, gasleidingen en dijken, plaats vinden? Door wie worden deze werkzaamheden geleid en welke prioriteiten en criteria zullen worden gehanteerd? Wie zal uiteindelijk de evaluatie van werkzaamheden voor schadeherstel en schadepreventie uitvoeren? Hoe zal de schadeprocedure voor privaat eigendom, zoals huizen, verlopen, op welk manier wordt waardedaling vastgesteld en vergoed en wanneer is meer duidelijkheid over de kosten daarvan?

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat het belangrijk is om in de economie van Groningen te investeren. Het gebied zit vol kansen die met een positieve impuls beter benut kunnen worden. Zij vragen de Minister door wie en op welke basis de investeringskeuzes worden gemaakt en op welke manier de effecten worden geëvalueerd.

Vragen van de leden van de fractie van de ChristenUnie

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben kennisgenomen van het kabinetsbesluit gaswinning en verbetermaatregelen Groningen. Zij stellen enkele vragen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie lezen dat het kabinet de strekking van het advies van het SodM volgt en het door de NAM ingediende winningsplan onder voorwaarden steunt. Het SodM adviseerde om de productie in het risicogebied volledig te staken, het kabinet kiest voor reductie van 80%. In hoeverre wordt nu voldaan aan de geadviseerde risicoreductie, aangezien toch een deel van de productie wordt voortgezet? Waarom acht de Minister een reductie van 80% voldoende om het risico op zwaardere bevingen in lijn met het SodM-advies?

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen welke gevolgen de beperking van de productie in het risicogebied (Loppersum) heeft op andere clusters in het Groningenveld. De Minister noemt immers dat de totale productie van het Groningenveld wordt beperkt in de komende jaren, maar dat er geen problemen met de leveringszekerheid kunnen ontstaan. Welke invloed heeft reductie in het risicogebied op andere gebieden in Groningen? Wordt de productie op andere plaatsen verhoogd? Bovendien kan de productie ook naar kleinere velden verplaatsen. Wordt de productie bij de kleine velden opgehoogd? Zo ja, acht de Minister dit verantwoord?

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen op welke manier uitvoering wordt gegeven aan de motie van het lid Dik-Faber c.s. (Kamerstuk 33 529, nr. 6), die de regering verzoekt een visie op te stellen op welke manier het Groningse gas bijdraagt aan de duurzame energie-doelstellingen van het kabinet. Op welke manier wordt aan deze motie uitvoering gegeven bij dit kabinetsbesluit?

Vragen van de leden van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de besluitvorming van het kabinet inzake de gaswinning uit het Groningen-gasveld en van de onderliggende rapporten en adviezen. Zij hebben nog wel enkele vragen.

Betekent de reductie van de gasproductie uit de clusters rond Loppersum (met 12 miljard m³ ten opzichte van gemiddelde productie in de afgelopen jaren) dat in andere clusters de productie ten opzichte van voorgaande jaren opgevoerd zal worden? Wat betekent dat voor de aardbevingsrisico's in de betreffende gebieden?

In 2013 was de gasproductie fors gestegen ten opzichte van de jaren ervoor. Bij welke clusters is deze productietoename met name gerealiseerd?

Betekent de gekozen jaarlijkse begrenzing van de totale productie uit het Groningen-veld dat de NAM deze productiebegrenzing niet mag uitmid- delen over de jaren 2014–2016 en dat deze grenswaarde ook in onvoor- ziene omstandigheden niet overschreden mag worden?

De komende jaren wordt 50 miljoen euro per jaar uitgetrokken voor schadeherstel. Hoeveel bedroeg dat in de afgelopen vijf jaar?

In de Kamerbrief inzake het kabinetsbesluit wordt enerzijds aangegeven dat de komende vijf jaar totaal 1,18 miljard euro uitgetrokken wordt voor Groningen, dat een groot deel hiervan gefinancierd wordt door de NAM en dat vanwege de staatsdeelneming 64% van deze kosten voor rekening van de Staat komen. Anderzijds wordt aangegeven dat de Staat 85–90% van de opbrengsten van de verkoop van Groninger gas incas- seert. Hoe verhoudt de genoemde 64% zich tot de genoemde 85–90%? Ervan uitgaande dat de Staat 85–90% van de opbrengsten van de verkoop van het Groninger gas incasseert en de NAM voor ruim 90% opdraait voor het afgesproken bedrag, komen de kosten van de Staat dan niet uit op ongeveer 170 miljoen euro per jaar in plaats van 144 miljoen?

De Technische commissie bodembeweging (Tcbb) heeft aangegeven dat de commissie het tijdschema van de NAM voor het implementeren van preventieve maatregelen ervaart als een gebrek aan gevoel voor urgentie. Zij pleit voor snellere uitvoering. Welke instrumenten heeft de regering om de NAM te dwingen deze versnelling te realiseren?

De NAM heeft aangegeven dat onder meer de procedures voor bouwver- gunningen een vertragende factor vormen het implementeren van preventieve maatregelen. Ziet de Minister nog mogelijkheden om via een collectieve regeling ruimtelijke procedures ten behoeve van de implemen- tatie van noodzakelijke preventieve maatregelen te versnellen?

Is er (ook) vanuit het Deltafonds geld beschikbaar voor het op (zeer) korte termijn versterken van kwetsbare waterkeringen?

Wordt het budget voor spoor 2 verhoogd indien dat nodig mocht blijken te zijn in verband met onvoorziene schade en onvoorziene «speciale situaties»?

De leden van de SGP-fractie constateren dat SodM kritisch is over het door de NAM ingediende winningsplan en de onderbouwing ervan. Het Staatstoezicht constateert dat de NAM een verkeerde aanpak heeft gekozen voor de bepaling van het seismisch risico. Ook vindt het Staatstoezicht dat de door de NAM uitgevoerde analyse van de invloed van de gasproductie op de seismische activiteit niet valide is vanwege selectieve model- en parameterkeuzes. Hoe waardeert de Minister de wijze waarop de NAM het winningsplan heeft opgesteld en onderbouwd? Hoe komt het dat de NAM ondanks de betrokkenheid van partijen als TNO en het Staatstoezicht deze steken heeft laten vallen? Welke lessen worden hieruit getrokken voor het proces in aanloop naar de indiening van een aangepast winningsplan vóór 1 juli 2016?

Vragen van de leden van de 50PLUS-fractie

De leden van de 50PLUS-fractie hebben met belangstelling kennisge- nomen van de beleidsbrief over de gaswinning in Groningen. De leden van de 50PLUS-fractie zien aanleiding tot het stellen van enkele vragen over, en het plaatsen van opmerkingen bij het kabinetsbesluit.

De leden van de 50PLUS-fractie merken op dat het kabinetsbesluit vooral betrekking heeft op de kortere termijn, globaal tot 5 jaar vanaf nu. Is of wordt er ook een visie ontwikkeld voor de gaswinning, mogelijk optre- dende veiligheidsrisico's, mogelijk optredende schade en de afwikkeling daarvan, evenals het budgettair opvangen van de met de tijd afnemende gasbaten? Dit lijkt deze leden belangrijk, omdat op grond van onder- zoeken duidelijk is geworden, dat bij voortgaande productie de seismi- citeit de komende jaren nog geleidelijk gaat toenemen.

Volgens het SodM is het veiligheidsrisico door aardbevingen als gevolg van gaswinning voor de bewoners van het gebied boven het Groningen gasveld de komende drie jaar onverminderd hoog, in vergelijking met andere grote veiligheidsrisico's in Nederland.

Deze leden stellen vast dat het SodM in het briefadvies van 13 januari 2014 en het advies «Wijziging Winningsplan Groningen» tot glasheldere aanbevelingen komt voor de gaswinning. Het drastisch terugbrengen van de productie uit de clusters in het meest risicovolle gebied rond Loppersum is de enige manier om het veiligheidsrisico binnen een periode van één tot twee jaar te verlagen. Het SodM adviseert daarom vijf clusters voor een periode van ten minste drie jaar geheel te sluiten. Het SodM spreekt van een periode van drie tot vijf jaar. Alleen op deze manier, aldus het advies, is het mogelijk om de snelheid van de (gas)drukdaling en de toename van de compactie in het gebied significant af te remmen. De Minister zegt met zijn voorgenomen maatregel om de productie in het gebied voor een groot deel terug te brengen de «strekking» van het advies van SodM te volgen. Deze leden vragen in hoeverre dat het geval is. Kan onderbouwd worden dat het significant afremmen van de (gas)drukdaling en de toename van de compactie in bedoeld gebied óók bereikt kan worden met de door de Minister voorgestelde maatregelen, namelijk het beperken van gaswinning met 80% voor een periode van drie jaar? De leden van de 50PLUS-fractie zijn verder benieuwd naar een visie van het SodM op het door de Minister voorgestelde productiebeperkingsscenario. Kan daarin worden voorzien?

Is voor minimaal drie jaar geheel stoppen van de productie in de meest risicovolle productieclusters, en het alléén herstarten van de productie in geval van dreigende schaarste of piekvraag technisch of anderszins géén haalbare optie?

Het aantal schademeldingen ligt nu rond de 12.000. Voor versterking van gebouwen, huizen en adequate schadeafhandeling is een bedrag van in totaal € 900 miljoen beschikbaar. Hoe is dit bedrag tot stand gekomen? Is hierin ook een ruwe schatting meegenomen van nieuwe schade die tot 2018 nog zou kunnen optreden?

De Minister meldt dat «het exacte budget», benodigd voor het compenseren van de significante waardedaling van woningen sinds het derde kwartaal van 2013, op dit moment niet is te kwantificeren. Kan de grote van dit budget dan wel «ongeveer» worden aangegeven, zo vragen deze leden? Op welke wijze zal worden voorzien in dit benodigde budget? Komt dit ook voor rekening van de NAM?

De leden van de 50PLUS-fractie onderschrijven de stelling van de Minister, dat in zijn algemeenheid schade «adequaaat en snel» moet worden afgehandeld, en dat «met grote urgentie» de meest kwetsbare gebouwen en infrastructuur verstevigd en/of op norm moeten worden gebracht.

Deze leden vinden daarenboven dat de meest schrijnende gevallen (vooral woningen) onmiddellijk en met voorrang moeten worden aangepakt. De brief van de Minister hierover van 22 januari jl. stelt hen nog niet voldoende gerust. Alle schade als gevolg van de aardbevingen, óók constructieve schade moet ruimhartig en afdoende aangepakt worden, volgens deze leden. Deze leden vinden verder dat de meest schrijnende gevallen binnen een half jaar een ruimhartige en bevredigende oplossing moet worden aangeboden. Kan de Minister dit toezeggen? Verder vragen deze leden hoe de Minister aankijkt tegen immateriële en psychosociale schade, die bij een aantal inwoners optreedt als gevolg van geleden materiële schade. Deze leden vinden dat ook hieraan voldoende aandacht moet worden geschonken.

De leden van de 50PLUS-fractie constateren dat nu de waardedaling gecompenseerd zal worden in geval van verkochte woningen. Betreft dit alléén woningen die sinds het derde kwartaal van 2013 verkocht zijn en nog zullen worden verkocht in betreffende gebieden, waar woningen

statistisch significant minder waard zijn (geworden) en blijven, als gevolg van de aardbevingen?

Deze leden menen namelijk dat huiseigenaren die in deze gebieden wonen, en hun woning niet verkopen óók vermogensschade oplopen, die toch op enigerlei wijze gecompenseerd zou moeten worden. Kan de Minister zijn gefundeerde visie geven op dit punt?

Deze leden stellen vast dat de NAM een spilfunctie vervult bij de vaststelling en afwikkeling van schade. Hoe wordt gewaarborgd dat vaststelling en afwikkeling van schade op een onafhankelijke wijze gebeurt?

De leden van de 50PLUS-fractie vragen of voor de periode na vijf jaar gedacht wordt aan de opbouw van een «schadefonds» ofwel, of geleidelijke budgettaire reserveringen worden gemaakt voor op langere termijn optredende schade. Dit om zoveel mogelijk te voorkomen dat optredende schade tot plotselinge ingrepen in de begroting leidt.

De leden van de 50PLUS-fractie hebben waardering voor de inzet van het kabinet om inwoners van Groningen een positieve impuls te geven in de vorm van leefbaarheid en economisch perspectief voor de regio. Deze leden vragen of al wat gezegd kan worden over de invalshoek van het stimuleringsprogramma om de economische structuur van de regio te versterken. Ook vragen deze leden een reactie op de visie van de Groningse hoogleraar economie Steven Brakman¹. Brakman beweert dat het weinig zin heeft Groningen «extra banen te beloven». Hij stelt dat de politiek zich er bij neer moet leggen dat de «perifere economie» kleiner wordt. Brakman pleit tegen kunstmatige creatie van werkgelegenheid, en beweert dat alleen kwaliteit verhogende investeringen, zoals een goed ziekenhuis, een verzorgingshuis, een paar goede middelbare scholen of een goed wegennet, zinvol zijn. In hoeverre deelt het kabinet de visie van hoogleraar Brakman?

De vermindering van de gasproductie zal leiden tot een afname van de aardgasbaten voor de Staat. In 2014 en 2015 gaat het om een afname ten opzichte van de meest actuele raming met respectievelijk € 0,7 miljard en € 0,6 miljard. In 2016 gaat het om circa € 1 miljard. Kan de Minister globaal aangeven wanneer en hoe het kabinet de afnemende inkomsten uit gaswinning gaat opvangen in de begroting? Deze leden zijn namelijk van mening, dat niet te lang gewacht moet worden met het (zoeken naar mogelijkheden voor het) opvangen van de nu optredende «financiële tegenvaller». Langer wachten leidt er toe dat uiteindelijk alleen nog lastenverzwaring als mogelijkheid overblijft.

Deze leden zijn van mening dat bij het opvangen van de daling van gasbateninkomsten maximaal afgezien moet worden van verdere lastenverzwaringen voor de burger en het bedrijfsleven. Dit om verdere schade aan het prille economische herstel te voorkomen. Wordt deze visie van de leden van de 50PLUS-fractie gedeeld door het kabinet en zo ja, hoe gaat het kabinet zich hier voor inzetten?

De leden van de 50PLUS-fractie constateren voorts dat in meerjarenramingen weliswaar rekening wordt gehouden met afnemende gasbaten, maar een duidelijke invulling hoe de wegvallende inkomsten opgevangen moeten worden lijkt te ontbreken. Deze leden ontvangen graag een reactie van de Minister.

Deze leden hebben verder de vraag, in hoeverre aardgasbaten tot op heden geïnvesteerd zijn in het ontwikkelen van alternatieve vormen van energieopwekking, zoals zonne- en windenergie, en kernfusie.

De leden van de 50PLUS-fractie zijn van mening dat bij het vraagstuk van de houdbaarheid van overheidsfinanciën niet voorbij mag worden gegaan aan de vraag hoe de gasbaten hier een permanente bijdrage aan kunnen gaan leveren. Deze leden zijn van mening dat een «Restfonds aardgas Slochteren» gevormd zou moeten worden, een financieel fonds, dat door

¹ Het Financieele Dagblad, 22 januari 2014.

het rendement dat het opbrengt duurzaam en blijvend kan gaan bijdragen aan de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. Een dergelijk fonds lijkt deze leden te meer noodzakelijk, omdat niet te verwachten is dat wij binnen afzienbare tijd hoge economische groei kunnen verwachten die substantieel zou kunnen bijdragen aan het op peil brengen en houden van de overheidsfinanciën. Kan gemotiveerd aangegeven worden hoe het kabinet hier tegenover staat? Kan hierbij ook in meer algemene zin uiteengezet worden hoe het kabinet aankijkt tegen de bijdrage die toekomstige aardgasbaten nog kunnen leveren aan de duurzame houdbaarheid van de overheidsfinanciën?

II Antwoord / Reactie van de Minister

III Volledige agenda

Kabinetsbesluit gaswinning en verbetermaatregelen Groningen

Brief regering d.d. 17-01-2014, Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp, Kamerstuk 33 529-28